



Bilder: KENT HALLGREN

**FAMILJEN.** Redan före murens fall hade Nina och Michael gift sig. Sonen Tim har hunnit bli tre år.**RESTER.** Korta stycken är det enda som återstår av Berlinmuren idag. Nära Invalidenstrasse finns idag ett monument kallat den sjunkande muren.**FLYDDE.** Conrad Schumann hette soldaten som den 15 augusti 1961 hoppade över taggtråden mellan öst och väst. Nära korsningen mellan Bernauer och Ruppiner Strasse, där han vågade språnget, finns han förevigad i plåt.**VILSE.** – Jag tror det var här muren gick, säger Nina. Men området närmast muren var förbjudet.**BEVARAD.** Något hundratals meter av muren står ännu kvar i originalskick längs Bernauer Strasse. Om något år ska ett Murrmuseum stå klart här.

promenaden.

Tillsammans med förbundskansler Angela Merkel, förre Sovjetledaren Michail Gorbatsjov och polska Solidaritets Lech Walesa går hon över samma bro i centrala Berlin som på kvällen för 20 år sedan. Sarah hörde till den modiga, unga oppositionen i DDR. Det är anledningen till att hon blivit inbjuden till evenemanget.



**”Jag var mest nyfiken på hur det såg ut i väst. Men jag hade ingen tanke på att lämna mitt land”**

NINA SCHMIDT

**HON MINNS DEN HISTORISKA KVÄLLEN** mycket väl. Östtysk tv hade direktsänt beskedet, att gränserna ofördröjligen skulle öppnas.

– Kunde man tro på det eller var det bara ett skämt? Mina kamrater och jag drog iväg till gränsövergången vid Bornholmer Strasse för att se med egna ögon. Och – gränsen var verkligen öppen.

Folk hade stått där i tusentals hela kvällen

och ropat åt gränsvakterna att öppna. Klockan 23.29 hade pressen på dem blivit för stor. Wir fluten – vi släpper loss floden – var deras besked till de överordnade och med det föll Berlinmuren.

– Människomassan på östsidan var enorm ännu när vi kom. Det gick inte att se slutet på bilköen. I taxi efter taxi kom folk för att ta sig över.

– Att världen fortsatte bortom den gräns där inget hade funnits för mig under hela mitt liv var en upplevelse. Folk från väst mötte oss med sekt, omfamningar och glädjetårar. Om och om igen. Det tog timmar, innan vi hade tagit oss hem till våra vänner i centrala Västberlin och kunde fira med dem.

20 år efteråt kommer Sarah Jasinsczak ihåg de första intrycken, när hon stod i väst den där kalla novembernatten.

– Jag kände, att jag kunde vara tillsammans med andra människor utan misstanken att någon spionerade på mig. Men det fanns också tvivel. Skulle den nya friheten bli bestående? Skulle klockan vridas tillbaka? Resefriheten begränsas?

Men också Sarah har lite svårt med geogra-

fin vid den forna gränsen.

– Själva övergången fanns uppe på bron över järnvägsspåren, säger hon, när hon huttar i kvällskylan. Men var gick muren? frågar hon sig, utan att kunna ge något klart svar.

– Vi fick ju inte gå på gatorna närmast muren, så jag minns inte riktigt, hur här såg ut. Bara att spårvagnen på DDR-tiden vände framför bron på östsidan. Nu går den vidare in i forna väst.

**20 ÅR HAR GÅTT.** Glädjetårarna har torkat, sekten är urdrucken, Tyskland återförenat och en ny tid har brutit in. Nina och Sarah bor kvar i öst. Men verkligheten blev inte den de drömde om i november 1989.

Sarah föreställde sig ett land där medborgarrörelsen från det gamla DDR hade del i makten. Där skillnaderna mellan fattiga och rika inte ökade utan minskade. Men hon blev besviken.

– Efter återföreningen var jag med om att bilda ett kollektiv på landet. Vi försökte klara oss på självhushåll och bytesekonomi. Men den västliga verkligheten hann upp oss med fastighetsköp och lagfart, skatter och husreparationer. Sådant hade jag inte föreställt mig livet på landet, så jag återvände till stan.

Nina Schmidts liv har fortsatt i gamla spår. Redan före omvälvningarna hade hon och hennes man byggt ett eget hus strax öster om Berlin. Där bor de kvar och har nu en

treårig son. Nina arbetar fortfarande som sjuksköterska.

Hon sörjer inte DDR men medger, att det idag finns sådant som hon oroar sig för.

– Arbetslöshet och kriminalitet bekymrar mig och jag undrar ofta hur vår son ska klara sig. Hur blir hans utbildning? Får han jobb och bostad? Sådant behövde man inte fundera på, när jag växte upp.

Men Nina är inte någon östnalgiker.

– Jag önskar absolut inte DDR åter. Återföreningen var bra.

Och så passar hon på att säga sitt om en myt som odlas både i Tyskland och utomlands. Den att det skulle finnas en mental mur mellan tyskar i öst och väst.

– Jag märker inga negativa inställningar mellan Ossis och Wessis. Man talar inte om folk på det sättet längre. Visst kan man retas någon gång, men muren mellan människor i öst och väst är borta.

TV

På [www.gp.se](http://www.gp.se) hittar du fler historiska bilder från Berlin. Där finns även tv-klippet med den östtyske gränsvakten som kastar sitt vapen och flyr över muren, med mera.